

Europa Środkowo-Wschodnia w normańskich i anglonormańskich kronikach
(ok. 1050-1150) – streszczenie

Okres od lat 40. XI do połowy XII wieku był wyjątkowo istotny dla dziejów księstwa Normandii i królestwa Anglii ze względu na gwałtowne zmiany polityczne, społeczne i kulturowe. W pierwszym z wymienionych państw rozpoczęła go konsolidacja władzy przez Wilhelma II Zdobywcę, który w 1035 roku, mając siedem lat, odziedziczył tron. W drugim cezura jest powrót do władzy w 1042 roku, po przeszło dwóch dekadach rządów duńskich, przedstawiciela anglosaskiej dynastii Wesseksu – Edwarda Wyznawcy. Podbój Anglii przez Wilhelma Zdobywcę w 1066 roku doprowadził do powstania państwa anglonormańskiego. Po śmierci monarchy w 1087 roku władzę w Normandii objął Robert II, a w Anglii jego młodszy brat Wilhelm II. Ostatecznie w 1106 roku – po śmierci Wilhelma II i pokonaniu Roberta II – władzę w państwie anglonormańskim objął Henryk I, najmłodszy syn Wilhelma Zdobywcy. Sprawował ją do śmierci w 1135 roku. Schyłek omawianego okresu naznaczyły walki o władzę po śmierci Henryka I pomiędzy jego córką cesarzową Matyldą a jej stryjcem Stefanem z Blois. Podbój Normandii przez drugiego męża Matyldy – Godfryda V Plantageneta w 1144 roku oraz śmierć Stefana z Blois i wstąpienie na tron Anglii Henryka II Plantageneta w 1154 roku zakończyły panowanie dynastii normańskiej.

Na ten okres przypadł rozwój państwa, które było jednym ośrodków tzw. renesansu XII wieku. Jednym z przejawów gwałtownego rozwoju intelektualnego w Normandii, a następnie również w Anglii, był rozkwit piśmiennictwa historycznego. Powstało wówczas kilka niezwykle różnorodnych kronik, które dokładnie zarejestrowały historię anglonormańskiego państwa oraz odnotowały wiele wydarzeń z pozostałych części ówczesnego świata. W normańskich i anglonormańskich kronikach regularnie pojawia się także Europa Środkowo-Wschodnia, której recepcja jest głównym przedmiotem naszych rozważań. Praca oparta została na dziełach ośmiu normańskich i anglonormańskich kronikarzy: Wilhelma z Jumièges (autora *Gesta Normannorum Ducum*), Wilhelma z Poitiers (autora *Gesta Guillelmi*), Eadmera z Canterbury (autora *Historia Novorum in Anglia*), Jana z Worcester (autora *Chronicon ex chronicis*), Ordryka Witalisa (autora interpolacji do *Gesta Normannorum Ducum* oraz *Historia Ecclesiastica*), Wilhelma z Malmesbury (autora *Gesta Regum Anglorum*, *Gesta Pontificum*

Anglorum i *Historia Novella*), Symeona z Durham (autora *Historia Regum*) i Henryka z Huntingdon (autora *Historia Anglorum*). W pracy uwzględniono zatem cały korpus kronik stworzony przez normańskich i anglonormańskich kronikarzy w omawianym okresie.

Praca podzielona została na cztery rozdziały. W pierwszym omówione zostały tradycje historiograficzne oraz życie intelektualne w Anglii i Normandii przed 1050 rokiem. Normañscy i anglonormańscy kronikarze odwoływali się bowiem często do wcześniejszych twórców – najczęściej Bedy Czcigodnego, Dudona z Saint-Quentin oraz autorów Kroniki Anglosaskiej. W drugim przedstawione zostały biografie omawianych kronikarzy – Wilhelma z Jumièges, Wilhelma z Poitiers, Eadmera z Canterbury, Jana z Worcester, Ordryka Witalisa, Wilhelma z Malmesbury, Symeona z Durham i Henryka z Huntingdon – oraz ich dzieła. W trzecim rozdziale pokazujemy horyzonty geograficzne kronikarzy na podstawie informacji z ich dzieł. Duże znaczenie w tej części pracy ma przedstawienie obszarów, które były najbliższe dziejopisarzom, a które pojawiały się jedynie sporadycznie. Wykazaliśmy w tym miejscu, że omawiane kroniki w centrum narracji postawiły Anglię i Normandię, a żaden z kronikarzy przy opisywaniu czasów mu współczesnych nie przywiązywał dużej uwagi do wydarzeń poza państwem anglonormańskim. Czwarty rozdział podzielony został na pięć podrozdziałów, w których omawiamy najważniejsze zagadnienia związane z odbiorem Europy Środkowo-Wschodniej przez normańskich i anglonormańskich kronikarzy. W pierwszym z nich omówiliśmy pamięć historyczną związaną z pochodzeniem Anglików i Normanów, drugi poświęciliśmy przedstawieniu cesarzy Henryka IV i Henryka V, w trzecim skoncentrowano się na znajomości Skandynawii w anglonormańskich kronikach, w czwartym skupiliśmy na odbiorze Słowiańszczyzny, a w piątym na relacjach dotyczących pobytu anglosaskiego księcia Edwarda Wygnańca w Europie Środkowo-Wschodniej.